

סופרים הצופה ומפרים

עורכת: ריזה גונן

"חברים מקשיבים לקולך"

זכו סנינה ברום

הרב ד"ר בני לאו

בעקבות הספר 'איש ואשה' של הרב אלישיב קהנא

הצורך בהכשרת צעירים לחיי נישואין ולסמיכות סודת המשפחה הביא לעולם מגוון של ספרים המביא קשר לקרב את הנשאים ההלכתיים והדעיוניים הקשורים לבית הורדני ללבם של צעירים, שברובם כלל לא נחשפו לתחומי לימוד אלו, בשום צורה שורא.

כבר לפני כמאתיים שנה כתב רבי רפאל מילרולה-הלימוד האולטימטיבי את הספר 'חופת חתנים' שהיה ספר תולדות. אחריי היה ספרו של הרב ר' קלמן כהנא שהיה בת ישראל ספר ההדרכה המקובל. בשנות השמונים החליף הספר 'דרכי טהרה' של הרב מרדכי אליהו את ספרו של הרב כהנא. בין לבין נרשמו בכל השפות ובכל התרבויות ספרים רבים ומגוונים.

החלק מהספרים שנכתבו בשנים האחרונות מעידים על אכזריותה הרעה הצורבת בספרים אלה. ספרים מפורסמים לשיפת קולה, כמעט ללא מקורות, מנוקדים באותיות הדומות לספרי קריאה של ילדים בתחילת דרכם. כך נראה הספר 'קצור דרכי טהרה', 'תורת הרבני הקצור', 'האיש בחיי הנישואין' ועוד. מגנו נכתבו ספרים בעלי נטייה יותר מודרנית, שנכתבו לא נשים בעלי רקע לימודי וכוללת לימודית גבוהה. כל ספר ומגונו, כל ספר והשקפת עולמו.

על רקע ספריה עשירה ומגוונת זו אני מחזיק את ספרו החדש של הרב אלישיב קהנא ומנסה להסביר לעצמי מדוע עשה כל כך משמח מה יש בו שאין באחרים.

דומני שהקוהה העיסוק והמשמעותית העולה מן הספר היא נגמולו של המחבר להקשיב לצידי ולרצונות של שני בני הווג, הן בחיי המשפחה והן במהלך ימי הפרישות והקידוה.

הרב קהנא כתב בפתחוה ששמו של הספר 'איש ואשה', נגזר מתוך תפיסת העולם המבקשת להשיג שהחלום שבו שייכות לשני בני הווג כאחת מידה, ושואה רואה את שניהם כחיה וזוגית אחת. לאורך

הספר מכונה 'איש' ו'אשה' (מפיק בה) על אסר המסוק בספר הרוסי: 'כיום הוא נאום ה'תקרא' ו'אשה' ולא 'תקרא' לי עוד בעלי'. גם בהמשך הספר מדינש הרב קהנא את מושג השתתפות המלאה כדע מידה את סגנון השאיפות של חיי הווג באחדות שכי

ניהם ישות אחת. התמללה באישים שונים מתוך תפיסת חזקת זו. הרואה את שני בני הווג ככישו של 'אלם אלוהים', מתמרדר הרב קהנא לאורך חלק הספר עם שאלות רבות ומגוונות, המקיימות את כל

מקור התבונה ונישואים.

ואם יש לרגש זה גם השפעה על פסיקה ההלכה של הרב קהנא. לכאורה מתבקש הרב להצמצם המשקל של הווגיות בחיי הנישואין יהיה ביטוי גם בעולם המעשי ההלכתי. האכן ניסח ברוביו של הרב קהנא רגישות בעניין זה. ארגוים את כשאלת הסיי פול באשה וחלה בזמן ניתוחה על ידי הרב.

ככל שפרטת המסקנה ישינה ותייחסות שונה לנצב שבו האיש וחלה ועל האיש לטפל בה. היסוד לחלף קח זו נמצא כבר בספרות הראשונים, והיא מתבארת על פי הנגמול של המוסקם שחששים שאיש המספיל באישה חלה עשיר להתפתות אחרי יצור לבוא עליה, מה שאין כך בשואה חולה. שחשש כזה אינו קיים. כהנא עורך יורה דעה סימן קצ"ה מביא הווג בד את היתור לאישה לטפל באיש חולה לעומת האיסור לאיש לטפל באישה חולה. הדמ"א הוסיף כהנא: "אם אין לך מה שישמשנה, מתור ככל וכן נהגתו אם צויה לה בה לבן".

מבואו והלאה ממשכים כל ספרי ההדרכה ללמד את החלום על פי השלכות עורך או בתוספת הנחה דמ"א. כולם מצטטים את הפסיקה המוקבלת והן, ומתקשים בין האיש וחלה לבין האישה חלה. לה כשאיש וחלה לא וחששים כל כך ליצור שיתקוף

אתו וממילא נוסים להקל ולאפשר לאישה לטפל בו. כשהאשה חולה וחששים ליצור שיתקוף את הבעל. אולם על פי עקרון השתתפות הכבוד של האישה והאישה כ'צלם אלהים', שנגמח את הרב קהנא כבתיבת ספרו, הלכה זו קשה מאד. חוסר הסדר מסורה בין איש וחלה לאישה חולה מבטא קשר בעייתי. תי כיון בני הווג. לכאורה איש לא יכול לטפל באשתו חולה, החוקקה לעזרתו, ללא שיהיו לו לגביה מושג בת מיניות. הרב קהנא לא בא להרש להלכה אלא לה גיש את ההלכה כמות שורא, תוך רגישות למקומות בהם ההלכה אינה מתקבלת בקלות. וכך הוא מתב: "אם אחר מהם חולה ואין מי שיטפל בו, נהגוים להקל לעשות עבודה את המינימום ההכרחי גם על ידי בן הווג. כשהאיש וחלה הרין יותר קל. אך כשעת הדחק תזדויר גם לאיש לטפל באשתו חולה גם אם יצטרך לגעת בה, כשאין פתרון אחר".

מה שינה הרב קהנא משאר הספרים?

הוא לא מייחד פסיקה נפרדת לאיש חולה ולאשה וחלה, כפי שעושים שאר הספרים. הוא מתב: את שניהם כיהו ונתן תחושה שאנו מתייחסים לשני בני הווג. לפחותם ולחולשתיהם כשוהה. אמנם הוא מעיד שהקולא פשוטה יותר לגבי האיש חולה מאשר לגבי האישה חולה, אך את זה הוא עושה בלי להסביר את העניין של "יצור תוקף" של הבעל. ניכר בעליל שהמחבר מבקש לפלס לו ענין הצמוד לגמרי לפסיקה ההלכה המקובלת מרובי רוחות, כלי לחומר על הסרת המעקפים היזרים רחוק נפשי בין הווג. בן ומגנו להלכה. ואכן הרב קהנא מרע לעצ' מו וכך הוא כתב בסוף הספר (עמ' 152): 'ניסיתי בחיבור זה להשתמש בכוח רוחני יראי' במידות האפ' שר. אמנם מתוך מחיבת מוחלטת להלכה המסב' לת, אך נכל מקום שראיתי לנסח לסמוך על המקילים עשיתי זאת'.

כך גם בשאלות רגישות אחרות, כמו שאלת תכנון המשפחה האצמי מניעה מיד לאחד התנועה. אין

בספר הנחיה הלכתית העוסקת או מערערת את מסר רת הפסיקה המחייבת קיום מצוות פרה הבניה ללא שיהיה. אך יש כאן ניסיון אמין להקשיב היטב למצור קה העולה מן השטח של זוגות שמסויכות שונות מבק שים לרחות ולהשוות את קיום המצוה. הרב קהנא אוסף את המגיעים העולים מקולות אלו, מאזין להם בהקשבה גדולה ומסווח אותם ליעוץ הלכתי פרטי. זוהי אמירה חשובה המבקשת מהזוגות הדתיים לא ליצור מצב של "חיים כפולים" שעל פיהם ההלכה אומרת רבד אחד והמצויאות מסכינה רבד אחר, אלא יש ריבוד והקשבה מתמידים בין המציאות ופוסקי ההלכה, מתוך ניסיון להגיע לישלמות.

רגישותו של המחבר אינה נעצרת ביהם לבני הווג. במסגרת הדרכותיו הוא מפנה את בני הווג לצד רד שנוקשה למצבם של הווגים, והגפרים מהבן או מן הבת ה'פרושים מן הקן'. בפרק מיוחד הוא מודדן את בני הווג בשאלות גבוליות שכן הרצון לאוטונומיה לבין הרצון לשמוע בקול התורים. זהו פרק רגיש ופשוט הנבצר לכל אחד ונעדר להלוטין בספרות הד' דרכה עד כאן.

הספר נכללו מכבר את קריאהו הא מביא ללומד את המקורות, מקדים תשתית מודנית הרואית לסר ניות ולרונותיות, מוסיף לכל פרק הקדמה הגוללת את הסוגיות העיסוקיות עליהן מושתת הריון העיסוי של הפרק. כל פרק ממתייב כ'מסוק' צדור שאלות המאפשר ללומד/ת לברוק אם הוומר הגלמר הפגם ונקלם כראוי. גם מבחינת צורתו ניסח הקפדה גוד לה איכות הניי, סוג הרפוס העיסוי הנרפית - הכל ביהו משוה לספר מעמד של כבוד הודי, ללא ראוה.

העולה רגיל לחשוב על ההלכה כעל בעלת 'פנים חמות' (כ'שנו של ח'ן ביאליק). הרב קהנא הב' ליה להציא תחת ידיו ספר שהוא 'קנקן חוש מלא ישר', שבו ההלכה המקובלת על שלומי אמני ישראל מופיעה במאור פנים ורגישות גדולה. יש תקוה שספר מסוג זה יקשר וזוגת צעירים רבים לעולמה של ההלכה ולשפידות ביהודי בחוטט וכסודות. קולם של וזוגת רבים המבקשים און קשבת לשאלד

להורות נתן בליבה

כל אחד ואחד ממקבלי תורה. כי לא רק בעבר, כעת מן תורה, ריבד ה' אל האדם, אלא הוא ממשיך לדבר אליו גם היום... וזכרו משפסד מעולם... הכוונה למ' שפסדו והמתורששים בכל יום יום ויחיים לבקיים, הכוונה לרבי ה' אל האדם בכל יום ובכל שעה' (עמ' 268).

מספטים אלו הוודים מוכירים את האורזו של הבעל שם טוב למנוב 'לעולם ה' רבד נצב בשמים', כפי שהיא מובאת בספר הנגיא (שע' הודר האשמונה, א). ההתמננות הרשנית של פרנקל מגיבה במקורות רבים, קרומים ודושים, מבני בית אבל גם משאנים בני בית. אולם מעל כל הוודי הנשקף בהו, נולדת הגישה המודנית בהארות והכוונות, שיש בהן בנוסף למשמעותיה הלימודיות, גם ערך מוסף מתגן. והלא זק העיקר הגדול בלימוד התורה בקשת המשמע שניתן להפגים וליישם. ויותר פעילים הדברים כשהם אינה נאמרים בכנסות ובמפורש אלא כאילו אנג אודות.

פרנקל ערה מאד לסממנים הספרותיים, אבל היא קשובה לא רק למספטים ומלמלים, אלא גם לרוחשים וקיקים ולצלילים המצויים בו השיטון.

וכתי לשמוע שעודים מלאה לפני כ80 שנה באר נימסיתסת בר אילן. וזכו הרבנים שבוה הספר ועודו זכום הובו של אותם שינויים. חלבו מיצר על מורה רגולה את שנפסדה דמי ימיה. אכן תלמידים שלא זכמה להעמיד כשיעורים בעל פה, יכולים להזכים מתוך לימוד כבתיבת.

רוח תורה לצאת מקובייתו שלו ולתחזק לאיש וללים של התלמיד. ולא רבים יחבבו לעשות כן. אחת מאתם מעסיים היא לאה פרנקל עליה שהודתה כממה וכמה ממגנותו והשכליה להאריך תורה על תל' מידה.

כבר בשנת תשמ"א הופיע הספר 'פרקים במקרא' מפי עשה, ועשה הופיע החלק השני מתוך עזובנו. כדך מלא ועודס רבד מחקי, עיונים ופרשניות.

את המיוזד בנישואה תיפגט אוה אביעוד פרנקל כמשפס: 'ק' האפי' הכולם... היה שילוב דומוני נרד ויחודי בין הודו שלמה מברא עולם הדגש דתי עמוק מוד, לכך גישה מוזיקית, ורשנית וביסודית מאדך'. כשתיים נבדטת אילינו פרנקל לבסר: בעיונים, במ חקי ובניתוח עיון עצמיים כמו ודראשו הא מפגינה כקאות התמננות רבה כנסרות המחקי למוניה ולר' כרוה. אילנו כשני מפכים רעיונות הדגשות ממעינה שלה. גם ועודס רבד מחקי, אין היא רק מסכמת ומג' שה, אלא מגיבה ומבדט, מעלה פירכות המת'גרות. במאמרה המקיף 'על מקום השירה המומדית בחקי המקרא', היא מבטאת את גישת מרע המקרא לחקי המקראית. לרדה ראי להתבונן כ'ביצירה השירית לשם לעצמו עוליה מונוקה.

כמה וכמה מומדו תולדים הודים לעיונה המקיף וה רגיש (מומדיס כג, ע, פ, ק, ט, קל) של קלמן ב. כממוד קיט היא רואה את תנועת ה'על' לנתון התורה, ודי זה המסך לדרשיה שהול' בו הק' זה עם

הרב יחזקיה שניב

פרקים במקרא ב' - דרכים חדשות בפרשנות, לאה פרנקל, 493 עמ', ספרית אילי - הסוכנות היהודית

למרו במסכת עבודה זרה (ט ע"א) תבא רבי אליהו ששת אלפים שנה הדי העולם שני אלפים תורה שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח... שני אלפים תורה שאיפתני אי נימא ממנו תורה... אלא מאת הנפש אשר עשו בחרן...

שנת תורה לא והל' - כפי שניתן היה להוכיח מעת שניתנה תורה בסיון, אלא מעת שהולדו בני האדם ללמד תורה. שנת תורה זו שנים שבהן מלמדים תורה ומפנימים את מסרה.

מי ראי הודות? כלום כל לומר יסיל ללמדו מסר? כד כן זו סגולה מיוחדת שלא הכל יזונוים בה. שנה בעת שמצינו משה בפני ישראל את האמן בצלאל, אחו י'עמדי' בראש עושי מלאכת המשכן - הוא מצוין בין שאר תוכנתיה. והודות נתן לבנו, הוא הואליאוב כן אויסקר למטה ון (שמות לו, לד).

ומבדד ראב"ע: 'להודות' - כ'יש חכמים רבים שהם קשים להודות לאוהדים. והנה אוהיא אב את חבירו בכל המלאכות, גם להודות לאחד בחכמה. על כל אבד על שניהם, עושי כל מלאכה חושבי מחשבות'. חכמים רבים מתקשים להודות לאוהדים. כד לר'